

Protocol Kindermishandeling

De Vrije School Den Haag

Mei 2015

Voorwoord

Scholen zijn verplicht om een protocol kindermishandeling en huiselijk geweld te hebben. Los van deze verplichting voelt de school zich verantwoordelijk voor de veiligheid van de kinderen. Dit protocol moet bijdragen aan de kennis van medewerkers over kindermishandeling en het bewustzijn voor mogelijke signalen versterken.

Het protocol geldt voor alle medewerkers van De Vrije School Den Haag en voor de medewerkers van 'Het Grote Huis'.

Iedere medewerker heeft de plicht om (vermoeden van) signalen van kindermishandeling te herkennen en te bespreken met één van de aandachtsfunctionarissen: de kleuter IB-er, de onderbouw IB-er of de coördinator van "Het grote huis".

Dit protocol bevat achtergronden over kindermishandeling en een signaleringslijst. Tevens zijn de stappen beschreven die na een eerste signalering gezet moeten worden.

De teksten in dit protocol kindermishandeling van de vrije scholen Haag zijn overgenomen uit het Protocol kindermishandeling dat tot stand gekomen is tijdens de regionale aanpak kindermishandeling (RAAK) in de periode 2008 - 2010. De indeling en het stappenplan van dit protocol volgen de stappen uit het Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Voor het samenstellen van dit protocol, het bijbehorende stappenplan, en checklist is uitgegaan van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Om die reden komen zowel huiselijk geweld als kindermishandeling aan de orde. Het Protocol kindermishandeling, dat ook conform deze wet is, heeft tot doel duidelijk te maken welke stappen de school onderneemt als een medewerker vermoedt dat er sprake is van kindermishandeling. Het is een praktische handleiding voor het volgen van de stappen uit het Basismodel meldcode.

Inhoud

Voorwoord	2
1. Inleiding	4
2. Kindermishandeling en huiselijk geweld	6
3. Stappenplan.....	10
STAP I - Breng de signalen in kaart	10
STAP II - Vraag advies aan aandachtsfunctionaris, (IB-er /coördinator)	14
STAP III - Spreek met het kind en/of de ouders	15
STAP IV - Weeg aard, ernst van en risico op kindermishandeling en huiselijk geweld	18
STAP V - Beslis: vanuit school hulp organiseren of melden bij "Veilig thuis"	19
4. Verantwoordelijkheden binnen de organisatie	21

1. Inleiding

Beroepskrachten hebben een bijzondere verantwoordelijkheid voor de veiligheid van de kinderen en ouders met wie zij in hun werk te maken hebben. Zij zijn degenen die in actie moeten komen als er mogelijk sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld.

Kinderen die worden mishandeld vertellen hier meestal niet uit zichzelf over, en dat geldt ook voor degenen die mishandelen. Daarom is het nodig dat beroepskrachten, die vanwege hun functie verantwoordelijk zijn voor de veiligheid van die kinderen en hun ouders, in actie komen als er mogelijk sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld. In de praktijk leidt dit tot vragen als: wanneer is iets kindermishandeling en waar merk je dat aan? Wat moet je doen of juist niet doen als je kindermishandeling vermoedt? Wie is waarvoor verantwoordelijk? Bij wie kun je terecht? Wat zeg je tegen de ouders? Welke hulp is er nodig? Dit protocol geeft antwoord op deze en andere vragen.

De stappen in het kort:

1. Breng de signalen in kaart.
2. Vraag advies aan de intern begeleider (school) of coördinator (Het Grote Huis) praat met ouder(s) en/of kind.
3. Weeg aard, ernst van en risico op kindermishandeling of huiselijk geweld.
4. Beslis: zelf hulp organiseren of melding doen bij Bureau Jeugdzorg/ 'Veilig Thuis' advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling.

Belangrijk: volg de stappen in dit protocol. Dat hoeft niet noodzakelijk in deze volgorde. Je kunt ook stappen herhalen als de situatie daarom vraagt. Ga altijd uit van je eigen deskundigheid. Als beroepskracht heb je kennis van de ontwikkeling van kinderen en ben je bij uitstek degene die afwijkend gedrag kan signaleren. Vertrouw op je kennis, ervaring en intuïtie en bespreek je zorgen met anderen binnen de organisatie.

Definitie van kindermishandeling

In dit protocol gaat het om kindermishandeling. Een korte definitie is:

Kindermishandeling is het doen en laten van ouders, of anderen in soortgelijke positie ten opzichte van een kind, dat een ernstige aantasting of bedreiging vormt voor de veiligheid en het welzijn van het kind (Bartman, 2010).

Met 'kinderen tot 19 jaar' worden ook ongeboren baby's bedoeld. Ook die kunnen slachtoffer zijn van kindermishandeling.

Definitie van huiselijk geweld

Het begrip huiselijk geweld is nog niet wettelijk omschreven. In dit protocol sluiten we aan bij de omschrijving die de overheid hanteert:

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis).

Belangrijk: de combinatie kinderen en huiselijk geweld betekent altijd kindermishandeling. De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

Opvoedingsproblemen

Zorgen over een kind hoeven niet op kindermishandeling of huiselijk geweld te duiden.

Ze kunnen ook te maken hebben met de opvoeding. Als je denkt dat de problemen veroorzaakt worden door de opvoedingssituatie, neem dan contact op met het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Geen tijdpad

In de beschrijving van de stappen van het protocol worden geen termijnen genoemd. De reden hiervan is dat

een tijdpad geen houvast biedt en ook niet goed te bepalen is. Elke situatie is anders en vraagt om een eigen inschatting van de ernst, het risico en de mate van spoed.

Het is aan jou als medewerker en de school om effectief en verantwoord te handelen.

Voorlichting en training

De Wet meldcode verplicht organisaties regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aan te bieden aan medewerkers. Het doel is dat beroepskrachten voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de meldcode. Ook moeten organisaties volgens de Wet meldcode voldoende deskundigen of aandachts-functionarissen hebben die de beroepskrachten kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de meldcode. Op De Vrije School Den Haag zijn de intern begeleiders de aandachtsfunctionarissen op dit gebied. Bij 'Het Grote Huis' is dit de coördinator.

2. Kindermishandeling en huiselijk geweld

Definitie kindermishandeling

De Wet op de jeugdzorg definieert kindermishandeling als volgt:

Kindermishandeling is elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.

(Artikel 1 sub m, Wet op de jeugdzorg, 2005)

Een kortere definitie is:

Kindermishandeling is het doen en laten van ouders, of anderen in een soortgelijke positie ten opzichte van een kind, dat een ernstige aantasting of bedreiging vormt voor de veiligheid of welzijn van het kind. (Baartman, 2010)

Toelichting op het begrip ouders

In de definitie duidt de term 'ouders' op de biologische ouders, maar ook op stiefouders, adoptiefouders en pleegouders. Door de toevoeging 'andere personen tot wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat' heeft de definitie ook betrekking op anderen van wie het kind afhankelijk is voor aandacht, bescherming en verzorging. De term 'onvrijheid' verwijst naar het loyaliteitsconflict dat kan ontstaan als ouders of andere bekenden, bijvoorbeeld broers of zussen, andere familieleden, kennissen of burens, een kind mishandelen.

Definitie huiselijk geweld

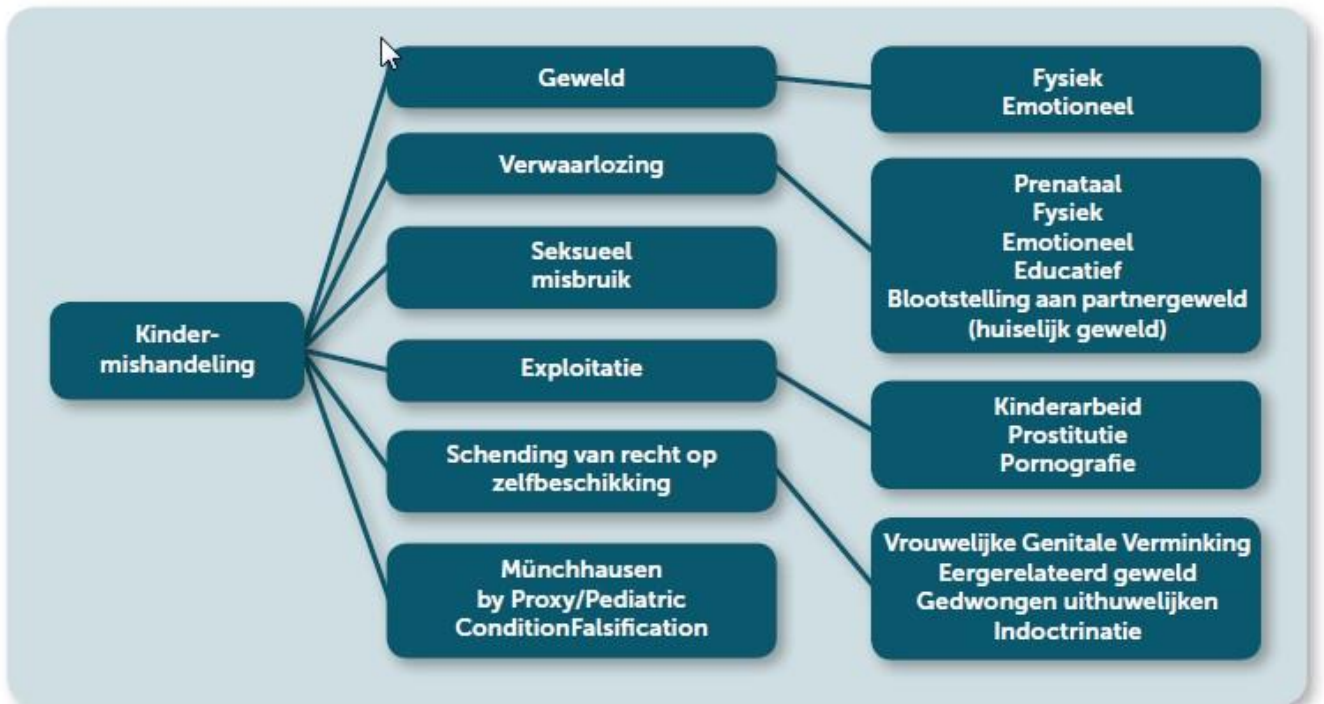
Het begrip huiselijk geweld is nog niet wettelijk omschreven. In dit protocol sluiten we aan bij de omschrijving die de overheid hanteert:

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis).

Vormen van kindermishandeling

Kindermishandeling uit zich in verschillende vormen, die gelijktijdig voor kunnen komen. De belangrijkste vormen zijn geweld, verwaarlozing, seksueel misbruik, exploitatie, schending van zelfbeschikking en het syndroom Münchhausen by Proxy/Pediatric Condition Falsification (zie ook www.nji.nl/kindermishandeling).

Overzicht vormen van kindermishandeling

Bron: Baartman 2010.

Toelichting op het schema

Geweld

Geweld is handelen ten opzichte van een andere persoon met de intentie de ander leed toe te brengen. We onderscheiden:

- Fysiek geweld: het toebrengen van verwondingen zoals kneuzingen, blauwe plekken, snij-, brand-, of schaafwonden, botbreuken, hersenletsel. Deze verwondingen kunnen ontstaan door slaan, schoppen, knijpen, door elkaar schudden, branden, snijden, krabben, verstikking, vergiftiging. Een bijzondere vorm van fysiek geweld is het Shaken Baby Syndroom: een verzameling van signalen en symptomen die het gevolg zijn van het heftig door elkaar schudden van een baby. Het syndroom zelf is geen vorm van geweld, toebrenging wel, vandaar de vermelding onder fysiek geweld.
- Psychisch of emotioneel geweld: het toebrengen van schade aan de emotionele of persoonlijkheidsontwikkeling van het kind (dit geldt eigenlijk voor alle vormen van kindermishandeling). Bijvoorbeeld het kind stelselmatig vernederen, belachelijk maken, kleineren, pesten, bang maken, bedreigen met geweld, achterstellen, eisen stellen waaraan het kind niet kan voldoen, het kind belasten met een te grote verantwoordelijkheid, het kind kleinhouden, het kind betrekken bij illegale of antisociale handelingen, het kind blootstellen aan extreem, onberekenbaar of ongepast gedrag.

Verwaarlozing

Verwaarlozing is het nalaten van zorg die ouders geacht worden te geven met het oog op de veiligheid, het welzijn en de ontwikkeling van het kind. Vormen van verwaarlozing zijn:

- Prenatale verwaarlozing: bijvoorbeeld drugs- en alcoholgebruik tijdens de zwangerschap.
- Fysieke verwaarlozing: het kind niet datgene geven wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Bijvoorbeeld onderdak, goede voeding, een veilige en gezonde woon- en speelomgeving, voldoende kleding, voldoende slaap, goede hygiëne en medische, tandheelkundige of geestelijke gezondheidszorg. Ook niet letten op de fysieke veiligheid van het kind valt hieronder.
- Psychische of emotionele verwaarlozing: het kind niet datgene geven wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Bijvoorbeeld aandacht, respect, veiligheid, contact, warmte, liefde, genegenheid, bevestiging, leiding, grenzen, ruimte voor toenemende zelfstandigheid.
- Educatieve verwaarlozing: het kind geen passend onderwijs laten krijgen.

Getuige zijn van huiselijk geweld (partnergeweld)

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis).

Getuige zijn van huiselijk geweld betekent dat het kind direct of indirect getuige is van ruzie tussen de ouders (waarbij inbegrepen stiefouders, pleegouders, adoptiefouders, partner van biologische ouder) of andere verzorgers. Hierdoor loopt het kind schade op. Getuige zijn van huiselijk geweld komt op veel manieren voor. Kinderen kunnen het geweld letterlijk zien of horen als het zich in een andere kamer afspeelt. Dat is beangstigend, omdat het kind zich een eigen voorstelling maakt bij wat het hoort. Ook komt het voor dat kinderen tussenbeide komen als de ouders ruzie maken of vechten. Ze schreeuwen dat de ouders op moeten houden, springen er letterlijk tussenin of bellen de politie. Soms worden kinderen zelf slachtoffer als het geweld hen per ongeluk of met opzet raakt. Een andere vorm is dat kinderen geconfronteerd worden met de directe gevolgen van het geweld; ze zien bijvoorbeeld dat hun moeder van streek is of naar het ziekenhuis moet. De nasleep van het geweld kan ertoe leiden dat kinderen gegijzeld worden, moeten vluchten of moeten verhuizen naar een opvanghuis. Ook ongeboren kinderen kunnen tijdens de zwangerschap blootstaan aan huiselijk geweld. Ze kunnen doelwit zijn van de mishandeling, onbedoeld geraakt worden of nadelige gevolgen ondervinden van de stress van de moeder (bron: Holden, 2003).

Belangrijk: de combinatie kinderen en huiselijk geweld betekent altijd kindermishandeling. De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

Seksueel misbruik

Bij seksueel misbruik gaat het om seksuele handelingen bij of met het kind, die niet passen bij leeftijd of ontwikkeling van het kind, of waaraan het kind zich niet kan onttrekken. Seksueel misbruik betreft afgedwongen contacten met een kind jonger dan 16 jaar. Ook een eenmalig seksueel contact van een volwassene met een kind, ongeacht de gradatie - de mate van 'indringendheid' - moet beschouwd worden als kindermishandeling. Voorbeelden zijn: het seksueel aanraken van het lichaam, manueel-genitaal contact, oraal-genitaal contact, genitaal-genitaal contact, anaal-genitaal contact, stoppen van voorwerpen in geslachtsdelen of anus, het tonen van pornografisch materiaal aan een kind of het kind dwingen tot seksuele handelingen met derden.

Exploitatie

Als een volwassene een kind of iemand anders aanzet tot activiteiten die schadelijk zijn voor de veiligheid, het welzijn of de ontwikkelingen van het kind, en hij of zij doet dit om aan zijn eigen

behoefte te voldoen, spreek je van exploitatie. Bijvoorbeeld: een kind beschikbaar stellen voor pornografische producties, het aanzetten van kinderen tot prostitutie en het als klant gebruik maken van een kinderprostitutie.

Schending van het recht op zelfbeschikking

Als ouders een kind de mogelijkheid ontnemen zijn eigen keuzes te maken en tot bloei te komen als persoon, dus gezond op te groeien naar volwassenheid, is dat een schending van het recht op zelfbeschikking van het kind. Ook het beschadigen van de vermogens van een kind tot zelfbeschikking valt onder deze definitie.

Vrouwelijke Genitale Verminking

Vrouwelijke Genitale Verminking (VGV) is een ingreep in de geslachtsorganen van meisjes en jonge vrouwen.

Eergerelateerd geweld

De definitie van eergerelateerd geweld is: geestelijk of lichamelijk geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie, waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken (Ferwerda en Van Leiden, 2005).

Onder eergerelateerd geweld vallen bijvoorbeeld bedreiging met eermoord, aanzetten tot zelfmoord, mishandeling of verminking, verstoting of bedreiging daarmee, uithuwelijking. Eerwraak is de meest extreme vorm omdat het slachtoffer hierbij wordt vermoord.

Münchhausen by Proxy/Pediatric Condition Falsification

Bij het syndroom van Münchhausen by Proxy gaat het om een volwassene die bij een kind ziekteverschijnselen nabootst, verergert, veroorzaakt of verzint. Met als oogmerk het kind 'medische' behandeling te laten ondergaan. Ouders of verzorgers die zich hieraan schuldig maken hebben een ziekelijke behoefte aan aandacht van artsen en hulpverleners en proberen door manipulatie die aandacht te krijgen. Voorbeelden zijn het toepassen van geweld bij het kind, uithongering, slechte voeding of het geven van drugs of geneesmiddelen. Zowel acute als meer chronisch verloopende ziektebeelden komen voor bij het syndroom van Münchhausen by Proxy/Pediatric Condition Falsification.

3. Stappenplan

'Deskundige collega' is de intern begeleider, of coördinator (Het Grote huis)

AMK en SHG zijn nu 'Veilig thuis'

STAP I - Breng de signalen in kaart

De signalen die ouders of kinderen uitzenden zijn niet altijd herkenbaar als teken van kindermishandeling of huiselijk geweld. En soms gaat het om een vaag gevoel bij de hulpverlener dat niet direct te herleiden is tot duidelijke signalen. Waar moet je alert op zijn?

Het overzicht van risico- en beschermende factoren en van signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld wijst u de weg.

Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten in kaart en leg deze vast. Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen. Maak bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling gebruik van een signaleringsinstrument.

Toelichting op STAP I

Risico- en beschermende factoren

Er zijn allerlei factoren van invloed op het welzijn en de gezondheid van kinderen. Als je je zorgen maakt om een kind is het belangrijk dat je zo objectief mogelijk beschrijft wat je ziet of hoort. Kijk daarbij naar zowel de risico's als de factoren die juist beschermend zijn. Al voldoet een gezin aan meerdere risicofactoren, dan hoeft dat nog niet te betekenen dat er werkelijk sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld. De beschermende factoren kunnen het risico juist weer verkleinen. Daar moet je dus ook op letten.

Belangrijk: objectief signaleren

In dit hoofdstuk vind je een uitgebreide lijst signalen. Ook hier is de regel: trek niet te snel conclusies en ga niet interpreteren. Met andere woorden: signaleer objectief en niet subjectief. Beschrijf dus concrete, feitelijke signalen. Schrijf bijvoorbeeld: 'Stefan ziet wit, heeft wallen onder de ogen en strakke trekken in zijn gezicht' in plaats van: 'Stefan ziet er slecht uit'.

Belangrijk: wees zorgvuldig

Het opmerken van de signalen in de lijst hierna hoeft geen grond te zijn voor een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld. Een andere oorzaak is ook mogelijk. Bovendien is deze lijst niet volledig. Ook andere signalen, die niet in deze lijst staan, kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld. Met andere woorden: wees zorgvuldig.

Risicofactoren voor kindermishandeling

Ouders

- Mishandeling van een eerder kind;
- Mishandeling of verwaarlozing in eigen verleden;
- Persoonlijkheidsstoornis: impulsiviteit, instabiliteit, agressie, suïcideneiging, moord;
- Verslaving: alcohol, drugs, gokken;
- (lichte) verstandelijke handicap;
- Ontkenning ernst kindermishandeling;
- Verbaal of lichamelijk relationeel geweld;
- Vader of moeder is jonger dan 20 jaar;
- Alleenstaand ouderschap;
- Afhoudend jegens gezondheidszorg en hulpverlening (no-show's).

Omgeving

- Financiële problemen (armoede);
- Werkloosheid, lage opleiding, gebrek aan perspectief;
- Weinig steun van familie en omgeving (isolement);
- Nieuwe migranten, illegalen.

Kind

- Ongewenst of tegenvallend kind;
- Huilbaby;
- Kind met (meervoudige) handicap;
- Kind met ontwikkelings- en gedragsprobleem (ADHD, autisme, ODD);
- Prematuur of dysmatuur geboren kind;
- Adoptiekind, pleegkind of stiefkind;
- Groot gezin van drie of meer kinderen;
- Kind dat eerder mishandeld is.

Gezin, interactie tussen ouder en kind

- Gebrek aan kennis over opvoeding, vreemde verwachtingen of opvattingen;
- Negatieve ouder-kindinteractie;
- Ongewenste zwangerschap;
- Negatief ervaren zwangerschap (medische complicaties, geweld, relatieproblemen);
- Stressfactoren in gezin (verhuizing, scheiding).

Beschermende factoren

Ouders

- Competentie en draagkracht: ouders kunnen opvoeding qua tijd en energie aan;
- Positief zelfbeeld;
- Partner ondersteunt en deelt in zorg en opvoeding;
- Ouders hebben vervelende jeugdervaringen goed verwerkt;
- Ouders kunnen steun putten uit eigen liefdevolle opvoeding;
- Ouders zijn in staat steun uit omgeving te vragen en deze goed te gebruiken;
- Ouders zijn aanwezig en emotioneel beschikbaar voor het kind;
- Ouders zijn flexibel en kunnen omgaan met veranderingen.

Kind

- Kind is sociaal vaardig, kan gevoelens goed verwoorden, probleemoplossend vermogen;
- Positief zelfbeeld;
- Bovengemiddelde intelligentie;
- Aantrekkelijk uiterlijk, kind ziet er leuk uit;
- Kind heeft goede relatie met andere volwassene(n) naast ouders;
- Egoveerkracht, kind kan staande blijven in allerlei sociale situaties, toont veerkracht;
- Kind is bereid en in staat te veranderen, kan naar eigen aandeel kijken en nieuwe dingen aanleren.

Gezin en omgeving

- Steun uit informeel netwerk: er is ten minste één betrouwbare persoon die het kind kan opvangen of de ouders praktisch, materieel of emotioneel bijstaan;
- Steun uit formeel netwerk: instanties helpen ouder(s) en/of kind (bijvoorbeeld jeugdgezondheidszorg, huisarts, kerk).

Signalen bij kinderen die kunnen wijzen op mishandeling:

Lichamelijke signalen bij kinderen tot 12 jaar

- Onverklaarbare blauwe plekken, schaafwonden, kneuzingen, botbreuken;
- Krab-, bijt- of brandwonden;
- Littekens;
- Slechte verzorging in kleding, hygiëne, voeding;
- Onvoldoende geneeskundige of tandheelkundige zorg;
- Achterstand in ontwikkeling (motoriek, spraak, taal, emotioneel, cognitief);
- Psychosomatische klachten (buikpijn, hoofdpijn, misselijk, etc.);
- Vermoeidheid, lusteloosheid;
- Genitale of anale verwondingen;
- Jeuk of infectie bij vagina of anus;
- Opvallend vermageren of dikker worden;
- Recidiverende urineweginfecties of problemen bij het plassen;
- Niet zindelijk (vanaf 4 jaar); let op: bij een verstandelijke beperking kan de zindelijkheidsleeftijd afwijken;
- Afwijkende groei- of gewichtscurve;
- Kind gedijt niet goed;
- Kind komt steeds bij andere artsen of ziekenhuizen;
- Houterige manier van bewegen (benen, bekken 'op slot');
- Pijn bij lopen of zitten;
- Seksueel overdraagbare aandoening;
- Slaapproblemen;
- Voeding- of eetproblemen.

Emoties en gedrag bij kinderen tot 12 jaar

- Extreem zenuwachtig, gespannen, angstig of boos;
- Teruggetrokken gedrag;
- In zichzelf gekeerd, depressief;
- Passief, meegaand, apathisch, lusteloos;
- Kind is bang voor de ouder;
- Plotselinge verandering in gedrag;
- Veel aandacht vragen op een vreemde manier;
- Niet bij de leeftijd passende kennis, gedrag of omgang met seksualiteit;
- Vastklampen of veel afstand houden;
- Angst of schrikreacties bij onverwacht lichamelijk contact;
- Zelfverwondend gedrag;
- Overijverig;
- Jong of ouwelijk gedrag;

- Stelen, brandstichting, vandalisme;
- Altijd waakzaam;
- (angst voor) zwangerschap;
- Extreem verantwoordelijkheidsgevoel;
- Niet spelen met andere kinderen (vanaf 3 jaar);
- Afwijkend spel (ongebruikelijke thema's die kunnen wijzen op kindermishandeling);
- Snel straf verwachten;
- Gebruik van alcohol of drugs;
- Agressieve reacties naar andere kinderen;
- Geen interesse in speelgoed of spel.

Signalen bij het gezin

- Onveilige behuizing;
- Onhygiënische leefruimte;
- Sociaal geïsoleerd;
- Gesloten gezin dat hulp vermijdt;
- Kind gedraagt zich anders als de ouders in de buurt zijn;
- Gezin verhuist vaak;
- Gezin wisselt vaak van huisarts, specialist of ziekenhuis;
- Relatieproblemen van ouders;
- Lichamelijk of geestelijk straffen is normaal in het gezin;
- Gezin kampt met diverse problemen;
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin;
- Sociaal-economische problemen: werkloosheid, uitkering, migratie;
- Veel ziekte in het gezin;
- Geweld tussen gezinsleden;
- Andere kinderen zijn uit huis geplaatst;
- Gezin maakt onverzorgde, verwaarloosde indruk.

Signalen van ouder(s)

- Ouder schreeuwt naar het kind of scheldt het kind uit;
- Ouder troost het kind niet bij huilen;
- Ouder reageert niet of nauwelijks op het kind;
- Ouder komt afspraken niet na;
- Ouder heeft irreële verwachtingen van het kind;
- Ouder heeft zelf ervaring met geweld in het verleden;
- Ouder staat er alleen voor en heeft weinig steun uit de omgeving;
- Ouder weigert benodigde medische of geestelijke hulp voor kind;
- Ouder heeft psychiatrische of psychische problemen;
- Ouder gedraagt zichzelf nog als kind;
- Ouder heeft cognitieve beperkingen;
- Ouder vertoont negatief en dwingend gedrag;
- Ouder is voor een ander kind uit de ouderlijke macht ontzet;
- Ouder belast kind met volwassen zorgen of problemen;
- Ouder heeft andere kinderen mishandeld, verwaarloosd of misbruikt.

Signalen bij kinderopvang

- Kind wordt regelmatig te laat opgehaald of gebracht;
- Geen of weinig belangstelling van de ouders voor belevenissen of ontwikkeling van het kind;
- Afwijkend gedrag van het kind bij het halen en brengen door ouders;
- Kind wil zich niet uitkleden voor het slapen;
- Kind wil niet verschoond worden;
- Knijpen, bijten, haren trekken bij andere kinderen;
- Kind wordt onverzorgd gebracht (heel volle luier, ongewassen, hongerig);

- Kind wordt onverwacht uitgeschreven zonder afscheid.

Signalen op school

- Leerproblemen;
- Taal- of spraakproblemen;
- Plotselinge drastische terugval in schoolprestaties;
- Faalangst;
- Hoge frequentie schoolverzuim;
- Altijd heel vroeg op school zijn en na schooltijd op school(plein) blijven;
- Regelmatig te laat op school komen;
- Geheugen- of concentratieproblemen;
- Geen of weinig belangstelling van de ouders voor (de schoolprestaties van) het kind;
- Angstig bij het omkleden (bij gym of zwemmen);
- Afwijkend gedrag wanneer de ouders het kind van school halen;
- Kind wordt onverwacht uitgeschreven zonder afscheid;
- Onverzorgd naar school;
- Zonder ontbijt en/of zonder lunchpakket naar school;
- Ouders nemen schooladviezen niet over;
- Te hoge druk op schoolprestatie.

Eigen deskundigheid staat voorop

Tot slot een advies. De lijstjes met signalen wijzen u de weg bij het in kaart brengen ervan. Ze zijn niet meer en niet minder dan een hulpmiddel. Om goed te kunnen handelen, is het belangrijk dat u altijd uitgaat van uw eigen deskundigheid. Als beroepskracht heeft u kennis van de ontwikkeling van kinderen en bent u bij uitstek degene die afwijkend gedrag kan signaleren. Vertrouw op uw kennis, ervaring en intuïtie en neem uw gevoel over de situatie serieus. Maak concreet waar u zich feitelijk zorgen over maakt (inclusief de vraag of er misschien sprake is van seksueel misbruik) en deel uw zorgen over een kind of gezin met een deskundige collega of aandachtsfunctionaris

STAP II - Vraag advies aan aandachtsfunctionaris, (IB-er)

Wanneer je de signalen in kaart gebracht hebt is het noodzakelijk deze te bespreken met de aandachtsfunctionaris, (een van de twee IB-ers/de coördinator).

Formulier

In bijlage 1 (Formulier intern overleg bij signalen kindermishandeling) vind je een formulier voor verslaglegging van intern overleg met een collega of aandachtsfunctionaris kindermishandeling. Beschrijf de gegevens zo zorgvuldig en objectief mogelijk.

Toestemming van kind of ouder(s) en beroepsgeheim

Overleg met de aandachtsfunctionaris binnen de organisatie is intern overleg. Toestemming van het kind of de ouder(s) voor het verstrekken van gegevens is dan niet nodig. Dat geldt ook wanneer je een adviesgesprek bij "Veilig thuis" hebt en daarbij de cliëntgegevens anoniem houdt.

Maar wanneer je melding doet of overleg hebt met iemand buiten uw organisatie, en daarbij gegevens over kind of ouder(s) verstrekt, is daarvoor toestemming nodig van kind of ouder(s). De regels hiervoor zijn echter niet eenduidig. De Wet bescherming persoonsgegevens bepaalt dat een kind vanaf 16 jaar zelf toestemming geeft aan een beroepskracht voor het verstrekken van zijn gegevens aan een ander (al dan niet in de vorm van het doen van een melding). De Wet op de jeugdzorg en de Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst geven een kind dit recht vanaf zijn twaalfde jaar. Toch moet over een melding, als het gaat om een cliënt tot 16 jaar die nog thuis woont, ook gesproken worden met zijn ouder(s). Want bij de melding worden doorgaans niet alleen gegevens over de jongere verstrekt maar ook over zijn ouder(s).

STAP III - Spreek met het kind en/of de ouders

Met de aandachtsfunctionaris wordt besproken wie contact opneemt met de ouders. Dit kan de aandachtsfunctionaris zijn en/of de maatschappelijk werker en/of de leerkracht. Bespreek de signalen met de ouders. Hebt u ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het gesprek met de cliënt, raadpleeg dan een deskundige collega en/of Bureau Jeugdzorg/Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en/of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

1. Leg de ouders het doel uit van het gesprek.
2. Beschrijf de feiten die je hebt vastgesteld en de waarnemingen die je hebt gedaan.
3. Nodig de ouders uit om een reactie hierop te geven.
4. Kom pas na deze reactie zo nodig tot een interpretatie van hetgeen je hebt gezien, gehoord en waargenomen.

Het doen van een melding zonder dat de signalen zijn besproken met de ouders, is alleen mogelijk als:

- De veiligheid van het kind, die van jezelf, of die van een ander in het geding is;
- Je goede redenen hebt om te veronderstellen dat de ouders door dit gesprek het contact met je zal verbreken.

Toelichting op het gesprek met de ouder(s)

Zorgen delen

Als je je zorgen maakt over een kind of de ouder(s), bespreek deze dan zo snel mogelijk met een of beide ouders. Zij zijn jouw belangrijkste gesprekspartner en informatiebron. Als de 'niet-besproken zorgen' zich opstapelen, vragen ouders zich af waarom ze niet eerder op de hoogte zijn gesteld en dat kan het vertrouwen schaden. Natuurlijk kan het lastig zijn zo'n gesprek met de ouder(s) te voeren. Toch is het nodig om een goed beeld te krijgen van de situatie. Misschien blijkt wel dat er iets anders aan de hand is dan kindermishandeling of huiselijk geweld. Of geeft het gesprek de ouder(s) net dat duwtje in de rug dat ze nodig hebben om hulp te zoeken. Bovendien: in situaties waarin ouders terughoudend, defensief of agressief reageren, is er reden temeer u ernstige zorgen te maken. Je kunt het ook omdraaien: welke ouder vindt het vervelend dat iemand oog heeft voor zijn of haar kind? Verder moet je rekening houden met het feit dat het kind door iemand anders dan de ouder(s) mishandeld kan worden.

Kortom: probeer in dit eerste, belangrijke gesprek jouw zorgen te delen met de ouder(s).

Een doel bepalen

Het contact of gesprek met de ouder(s) is altijd gekoppeld aan een doel. Bijvoorbeeld het verzamelen van meer informatie, het delen van de zorgen over het kind of de ouder(s) motiveren voor hulp. Bepaal altijd van tevoren het doel van het gesprek, bij voorkeur samen met een deskundige collega of de aandachts-functionaris kindermishandeling. Met een duidelijk doel voor ogen heb je houvast en verklein je het risico op een gesprek waar niets uitkomt.

Verdere voorbereiding

Behalve het gespreksdoel moet je ook bepalen wie het gesprek met de ouder(s) gaat voeren en wat je als reden voor het gesprek aangeeft. Bedenk ook of het wenselijk of noodzakelijk is het gesprek samen met een collega te voeren, en of het voor jouw eigen veiligheid nodig is dat een collega weet dat je dit gesprek voert, zodat hij of zij in de buurt kan blijven. Bereid de praktische kant voor: waar vindt het gesprek plaats, hoe laat en op welke dag, is er opvang voor het kind en andere kinderen uit het gezin? En spreek je af met een of beide ouder(s)? Denk ook alvast na over het vervolg. Wat kun je de ouder(s) bieden aan hulp? Waar kunnen ze terecht?

Belangstellende vragen

Het is belangrijk dat je – figuurlijk gesproken - niet tegenover, maar naast de ouder(s) blijft staan. Open het gesprek met gewone, belangstellende vragen. Is jouw zoon al naar de dokter geweest? Hoe gaat het thuis? Hoe beleeft jouw dochter de komst van haar babybroertje? Dit zijn gewone vragen, maar ze kunnen wel extra informatie opleveren waardoor de situatie duidelijker wordt. En ze zorgen voor een meer ontspannen sfeer.

Vervolg van het gesprek

In de volgende gespreksfase leg je uit wat het doel is van het gesprek en waarom je je zorgen maakt over het kind (dat kan ook een ongeborn kind zijn). Vertel daarbij feitelijk wat jouw zorgen zijn en vraag na of ouder(s) deze herkennen. Vertel ook wat er goed gaat met het kind. Houd bij het delen van jouw zorgen rekening met mogelijke reacties van schrik, boosheid of verdriet en wees je ervan bewust dat dit normale reacties zijn op een vervelende boodschap. Het is niet makkelijk voor ouders te horen dat het niet goed gaat met hun kind. Voor sommige ouders is het gesprek een opluchting, omdat ze zich erkend voelen in de zorgen die ze zelf hebben over hun kind. Belangrijk is dat je de ouder(s) de ruimte geeft te reageren. Kijk wat het verhaal bij de ouder(s) losmaakt en hoe ze reageren. Vraag na of ze al hulp krijgen en wat er kan gebeuren om de zorgen te verminderen. Ga ook na wat de eigen mogelijkheden voor hulp zijn in het sociale netwerk van het gezin, bijvoorbeeld om het gezin te ontlasten. In jouw regionale sociale kaart staan organisaties waar ouders en kinderen hulp kunnen krijgen.

Afronding van het gesprek

Rond het gesprek af met een korte samenvatting van wat er is besproken. Check of de boodschap is overgekomen bij de ouder(s). Het is ook de bedoeling dat je de afspraken en besluiten uit het gesprek kort en zakelijk vastlegt; de ouder(s) krijgen een kopie. Het gespreksverslag wordt opgenomen in het LVS.

Meer gesprekken

Ouders hebben vaak tijd nodig om over de geuite zorgen na te denken. Het kan dus zijn dat één gesprek niet voldoende is. Een vervolgesprek kan ook duidelijk maken of de zorgelijke situatie inderdaad verandert of veranderd is. Bepaal ook bij een vervolgesprek van tevoren welke hulp de school aan de ouder(s) biedt en voor welke hulp er andere instanties zijn. Ga ook na of die instanties een wachtlijst hebben. Zo ja, bereid de ouder(s) dan hierop voor en overleg hoe zij de wachttijd kunnen overbruggen.

Veiligheid

Ook jouw eigen veiligheid tijdens het gesprek met de ouder(s) is belangrijk. Zorg bijvoorbeeld dat een of meer collega's weten dat je dit gesprek voert. In sommige situaties is het beter als je, met het oog op de veiligheid, eerst overlegt met "Veilig thuis" voor je het gesprek met de ouder(s) aangaat. Als de veiligheid van het kind, ouder(s), of jezelf in het geding is, voer je het gesprek niet. Documenteer dit en schakel wanneer nodig de politie in.

Samenvatting: tips voor het gesprek met de ouder(s)

- Kies een invalshoek die past bij de cultuur en gewoonten van dit gezin.
- Open het gesprek met belangstellende vragen.
- Maak daarna het doel van het gesprek duidelijk.
- Deel jouw zorgen: omschrijf concreet wat jouw zorgen zijn.
- Vertel de ouder(s) wat je feitelijk is opgevallen aan het kind.
- Geef ook aan wat wel goed gaat met het kind.
- Vraag of de ouder(s) jouw waarnemingen herkennen en hoe ze deze verklaren.
- Vraag hoe het thuis gaat met ouder(s) en kind.
- Respecteer de deskundigheid van de ouder(s) als het om hun kind gaat.
- Spreek de ouder(s) aan op hun verantwoordelijkheid als opvoeder.
- Nodig de ouder(s) uit om te praten door open vragen te stellen (wie, wat, waar, hoe, wanneer)
- Praat vanuit jezelf (ik zie dat ..., ik merk dat...)
- Wees eerlijk en open, maar pas op voor vrijblijvendheid.
- Vraag wat de ouder(s) ervan vinden dat je deze zorgen uit. Leg afspraken en besluiten na afloop van het gesprek kort en zakelijk vast en geef de ouder(s) een kopie van dit verslag.
- Leg het verslag vast in het LVS.
- Laat een kind niet tolken voor zijn ouder(s).
- Doe geen toezeggingen die je niet waar kunt maken.
- Ga na of er al hulp in het gezin is.
- Als de ouder(s) zich dreigend uitlaten, benoem dit dan en stop het gesprek.
- Als de ouder(s) helemaal opgaan in hun eigen emoties, haal hen dan terug naar het hier en nu.

Vraag bijvoorbeeld: Wilt u suiker of melk in de koffie?

Openingszinnen

- 'Jouw kind gedraagt zich anders de laatste tijd en daar wil ik met je over praten.'
- 'Ik maak me zorgen over jouw kind, omdat ...'

De werkelijke boodschap

Benoem de feiten. Bijvoorbeeld als volgt:

- 'Mij valt op dat jouw kind ...'
- 'Het lijkt of jouw kind....'
- 'Ik merk, ik hoor, ik zie, ik denk ...'
- 'Jouw kind is de laatste tijd wat stil (ongeconcentreerd, rumoerig, druk, afwezig, verdrietig, boos, gesloten) en daar maak ik me zorgen over.'
- 'Jouw kind heeft de laatste tijd moeite met andere kinderen, mij valt op ...'
- 'Jouw kind is de laatste tijd zo afhankelijk en vraagt veel aandacht (heeft moeite met de regels).
- 'Is dat ook jouw ervaring? Weet je misschien hoe dit komt?'
- 'Is er iets gaande in de omgeving van jouw kind (vriendjes, op straat, familie)/in jouw omgeving?'
- 'Ik merk dat ...'
- 'Het lijkt of jouw kind gepest wordt (uitgescholden, bang is, straf krijgt, klem zit, gedwongen wordt, niet gelukkig is) en daar last van heeft. Wat merk je daarvan?'

Bij een tweede gesprek

- 'Ik wil graag nog eens met je praten om te kijken of er iets veranderd is bij jouw kind.'

Toelichting op gesprek met het kind

Een gesprek met het kind kan zinvol zijn en meer informatie geven. Overleg met de aandachtfunctionaris of je in dit geval het gesprek met het kind aangaat en wie dit doet.

Belangrijk is dat je een veilige, vertrouwde omgeving schept voor het gesprek. Voor kinderen die mishandeling hebben meegemaakt, is die veiligheid heel waardevol. In een vertrouwde omgeving zullen ze eerder signalen afgeven en bereid zijn hierover te praten.

Signalen van kinderen en jongeren

Kinderen in de basisschoolleeftijd en jongeren kunnen lichamelijke, gedrags- en verbale signalen uitzenden. Wat deze laatste betreft: het hoeft niet direct een uitspraak te zijn waarin het kind vertelt dat het mishandeld wordt. Indirecte verwijzingen kunnen ook duiden op een vermoedelijke situatie van kindermishandeling. Bijvoorbeeld een kind dat zegt: 'Ik doe nooit iets goed.'

Belangstellende vragen

Net als bij volwassenen zijn belangstellende vragen een goede manier om mogelijk extra informatie te krijgen. Bijvoorbeeld: hoe gaat het met je dansles? Wat heb je gisteren gedaan? Wat is er gebeurd? Wat heb je daar getekend? Waar heb je pijn? Een andere methode is meegaan in het spel van het kind en vragen welk speelgoed wat voorstelt en wat er gebeurt. Beperk u tot de vragen die passen binnen jouw beroeps-verantwoordelijkheid. Voorbeeld: als medewerker in de kinderopvang stel je geen expliciete vragen over seksueel misbruik.

Niet belasten

In het contact met het kind is het geenszins de bedoeling dat je het kind belast met jouw zorgen over het kind. Je hebt vooral een observerende, ondersteunende rol. Wees daarnaast bij seksueel misbruik, ernstige mishandeling of ernstige verwaarlozing of een vermoeden hiervan terughoudend in het gesprek met het kind, in verband met mogelijke toekomstige bewijslast. Je kan hierover altijd advies vragen bij "Veilig thuis en/of de politie (afdeling Zeden).

Samenvatting: tips voor het gesprek met kinderen en jongeren

- Bepaal van tevoren het doel van het gesprek.
- Voer het gesprek met een open houding, oordeel niet, maar stel vragen.
- Sluit aan bij datgene waar het kind of de jongere op dat moment mee bezig is, bijvoorbeeld spel, een tekening, interessegebied.
- Bied steun en stel het kind op zijn gemak.
- Raak het kind niet onnodig aan.
- Maak geen langdurig oogcontact, dat kan bedreigend zijn.
- Dring er niet op aan het alleen over jouw zorgen te hebben.
- Houd het tempo van het kind of de jongere aan, niet alles hoeft in één gesprek besproken te worden.
- Laat het kind of de jongere niet merken dat je van het verhaal schrikt.
- Val de ouder(s) (of andere belangrijke personen voor het kind) niet af, houd rekening met loyaliteitsgevoelens.
- Let tijdens het gesprek goed op de non-verbale signalen.
- Gebruik de woorden van het kind of de jongere in jouw vragen of samenvatting.
- Vertel het kind of de jongere dat het niet de enige is die zoiets meemaakt.
- Stel geen waarom-vragen.

Extra tips voor een gesprek met kinderen tot 12 jaar

- Kies een rustig moment uit.
- Ga op ooghoogte zitten bij het kind.
- Gebruik korte zinnen.
- Vraag belangstellend en betrokken, maar vul het verhaal niet in voor het kind
- Begin met open vragen: wat is er gebeurd? Wanneer is het gebeurd? Waar heb je pijn? Wie heeft dat gedaan?
- Wissel deze af met gesloten vragen: ben je gevallen? Heb je pijn? Ging je huilen? Vond je dat leuk of niet leuk?
- Vraag niet verder, wanneer het kind niets wil of kan vertellen.
- Geef aan dat je niet geheim kunt houden wat het kind vertelt. Leg uit dat je met anderen gaat kijken hoe u het kind het beste kan helpen. Leg het kind uit dat u het op de hoogte houdt van elke stap die u neemt. Het kind moet nooit zelf de verantwoordelijkheid krijgen in de keuze van de te nemen stappen.
- Vertel het kind dat het heel knap is dat hij of zij het allemaal zo goed kan vertellen.
- Stop het gesprek wanneer de aandacht bij het kind weg is.

STAP IV - Weeg aard, ernst van en risico op kindermishandeling en huiselijk geweld

Na de eerste drie stappen beschikt de school al over redelijk veel informatie:

- De beschrijving van de signalen die zij heeft vastgelegd;
- De uitkomsten van het gesprek met de ouders en eventueel het kind;
- Het advies van deskundigen.

In stap IV komt het erop aan dat de aandachtsfunctionaris deze informatie weegt. Deze stap vraagt van de aandachtsfunctionaris dat zij het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling inschat, evenals de aard en de ernst van dit geweld. Er wordt zo nodig een Risicotaxatie instrument ingezet.

Vanzelfsprekend kan ook bij deze stap advies worden ingewonnen bij "Veilig thuis" of Bureau Jeugdzorg.

LIRIK

LIRIK (zie bijlage 2) staat voor Licht Instrument Risicotaxatie Kindermishandeling. Het is een voorbeeld van een vragenlijst die bedoeld is om een vermoeden van kindermishandeling te onderzoeken. Het invullen van de checklist en toelichting help je een professioneel oordeel te vormen en het risico op kindermishandeling in de nabije toekomst te beschrijven en te onderbouwen. De LIRIK, een product van het Nederlands Jeugdinstituut, is toepasbaar voor kinderen en jongeren van elke leeftijd.

STAP V - Beslis: vanuit school hulp organiseren of melden bij “Veilig thuis”

Bij de vijfde en laatste stap maakt u de keuze of u zelf hulp organiseert, of melding doet van uw vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld bij “Veilig thuis”. De melding moet je met de ouder(s) en/of kind bespreken. Tips hiervoor vind je in dit hoofdstuk.

Hulp organiseren en effecten volgen

Meen je, op basis van jouw afweging in stap IV, dat het voldoende is om zelf hulp te organiseren, organiseer dan op korte termijn de noodzakelijke hulp:

- Organiseer dan de noodzakelijke hulp;
- Volg de effecten van deze hulp;
- Doe alsnog een melding als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt of opnieuw begint.

Melden en bespreken met de ouders

Is de ernst van de situatie zodanig dat het zelf organiseren van hulp niet voldoende is:

- Meldt dan je vermoeden bij “Veilig thuis”;
- Sluit bij de melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan of de informatie die je meld (ook) van anderen afkomstig is;
- Overleg bij de melding met “Veilig thuis” wat je na de melding, binnen de grenzen van jouw gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kunt doen om het kind of de ouder tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.

Bespreek de melding vooraf met de ouders en met het kind (vanaf 12 jaar):

- Leg uit waarom je van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is;
- Vraag de ouders (het kind) uitdrukkelijk om een reactie;
- In geval van bezwaren van de ouders (het kind), overleg op welke wijze je tegemoet kunt komen aan deze bezwaren;
- Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om het gezin te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in jouw afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om het gezin door het doen van een melding daartegen te beschermen;
- Doe een melding indien naar jouw oordeel de bescherming van het kind of de ouders de doorslag moet geven.

Van contacten met de ouders over de melding kun je afzien

- Als de veiligheid van het kind, de ouders, die van jezelf of die van een ander in het geding is
- Als je goede redenen hebt te veronderstellen dat de ouder daardoor het contact zal verbreken.

Ouder(s) informeren over de melding

Een melding bij “Veilig thuis” van een vermoeden van kindermishandeling is tamelijk ingrijpend voor ouders. Ook al is er vaak al een heel proces aan vooraf gegaan en blijken ouders jouw bezorgdheid niet te delen. Ouders horen liever van tevoren dat je van plan bent melding te doen dan van “Veilig thuis” achteraf. Zo hebben ze niet het gevoel dat je achter hun rug om te werk bent gegaan. De ouder(s) op de hoogte stellen van de melding kan lastig zijn. Daarom volgen hieronder enkele tips voor de voorbereiding en het gesprek zelf.

Tips voor het voorbereiden van de melding bij “Veilig thuis”

- Overleg met “Veilig thuis” of de aandachtsfunctionaris of melding van het vermoeden van kindermishandeling inderdaad op zijn plaats is.
- Overleg met “Veilig thuis” of het in de situatie van dit gezin verstandig en veilig is de ouders zelf te informeren over de melding.
- Overleg met “Veilig thuis” hoe je de ouder(s) kunt informeren over de melding, wie dat gaat doen en wie daarvan bij de school op de hoogte moeten zijn. Maak eventueel een vervolgspraak met “Veilig thuis”.

Het gesprek met de ouder(s) over een melding

- Neem de tijd voor het gesprek, wees serieus en laat de ouder(s) merken dat je bezorgd bent over hun kind.
- Vat de zorgen zo concreet mogelijk samen voor de ouder(s). Vertel daarbij ook dat je denkt dat er sprake is van kindermishandeling (dit in tegenstelling tot eerdere gesprekken waarin je het woord kindermishandeling juist niet moet noemen).
- Noem ook kort de gesprekken en stappen die er al geweest zijn.
- Deel de ouder(s) mee dat je het vermoeden gaat melden bij “Veilig thuis”, vraag geen toestemming.
- Leg duidelijk uit dat je merkt dat de ouder(s) niet dezelfde zorg of oplossing voorstaan als de school. Of leg uit dat je het nodig vindt dat gespecialiseerde mensen de zorgwekkende situatie onderzoeken.
- Vertel de ouder(s) dat het zowel jouw verantwoordelijkheid als die van de school is om bij deze ernstige zorgen “Veilig thuis” in te schakelen.
- Omschrijf “Veilig thuis” als een instelling waar iedereen, ook de ouder(s) zelf, terecht kan die zich zorgen maakt over kinderen en iedereen die denkt dat er misschien sprake is van kindermishandeling.
- Vertel dat je het aan “Veilig thuis” overlaat met de ouder(s) verder te praten over de zorgen.
- Voer het gesprek samen met een collega.

Voorbeeldzinnen

Hieronder staan enkele voorbeeldzinnen die je kunt gebruiken in het gesprek met de ouder(s). Kies een zin die past bij de situatie. Zijn deze zinnen voor je niet van toepassing, of is de situatie waarover je melding doet heel specifiek, vraag dan advies bij “Veilig thuis”.

- ‘Ik denk dat het goed is als je met “Veilig thuis” verder gaat praten over de zorgen die jij en ik hebben over jouw kind. “Veilig thuis” is gespecialiseerd in kindermishandeling en kan onderzoeken of het juist is dat we kindermishandeling vermoeden.’
- ‘In mijn werk als (vul uw beroep in) is het mijn taak te letten op het welzijn van kinderen.
- Ik (of wij) maak me zodanig zorgen om jouw kind, dat ik dit ga melden bij “Veilig thuis”. Omdat ik me kan voorstellen dat dit geen prettige boodschap is, vertel ik het zelf in plaats van dat je het van “Veilig thuis” hoort.’
- ‘Ik (of wij) maak me zorgen over jouw kind. Ik denk aan (vul in: mishandeling, verwaarlozing, seksueel misbruik, ...). Daarom ga ik mijn zorg melden “Veilig thuis”. Dat is hierin gespecialiseerd en de medewerkers daar kunnen onderzoeken of mijn vermoeden klopt.’
- ‘Ik begrijp dat deze mededeling naar voor je is. Maar het is mijn verantwoordelijkheid om deze (ernstige) zorgen met je te delen. En als (vul in: u er anders over denkt; er geen goede hulp komt; er meer onderzoek nodig is), moet ik “Veilig thuis” inschakelen. Dat zijn de afspraken (of: regels) die hier op school gelden.’
- ‘We hebben gesproken over de dingen die we bij jouw kind zien en waar we ons zorgen over maken. Helaas zijn dit signalen die we ook vaak zien bij kinderen die mishandeld worden. Omdat de signalen er nog steeds zijn, melden we dit bij het “Veilig thuis”’

Melding in verwijfsindex

Behalve het volgen van de stappen uit dit protocol moet je ook melding doen in de verwijfsindex risicjongeren (www.verwijsindex.nl). Dit is een digitaal registratiesysteem voor risicosignalen van hulpverleners over jongeren. Door de meldingen in de verwijfsindex weten hulpverleners sneller of een kind ook bekend is bij een collega. Op deze manier wordt voorkomen dat hulpverleners langs elkaar heen werken en blijft elke risicjongere in beeld. Belangrijk: melding in de verwijfsindex is geen vervanging van het protocol, maar een aanvulling en ondersteuning hierop. De meldcriteria vind je op www.meldcriteria.nl.

4. Verantwoordelijkheden binnen de organisatie

Organisaties scheppen de voorwaarden waardoor medewerkers hun taak optimaal kunnen uitvoeren. Om goed te kunnen werken met dit protocol, is het van belang dat ieders verantwoordelijkheden in de organisatie duidelijk zijn. Onderstaand overzicht is bedoeld als raamwerk en als aanbeveling. De uitwerking kan per organisatie verschillen.

Verantwoordelijkheden directie en bestuur

- Opnemen van het Protocol kindermishandeling in het kwaliteitsbeleid van de organisatie.
- Informeren van ouders en medewerkers over dit beleid.
- Invoeren van de noodzakelijke randvoorwaarden om volgens het protocol te werken:
 - zorgen dat alle medewerkers kennis hebben van inhoud en doel van het protocol;
 - het protocol als terugkerend thema op agenda vergadering of overleg plaatsen;
 - benoemen van één of meerdere aandachtsfunctionarissen kindermishandeling;
 - steunen van alle beroepskrachten in hun handelen volgens het protocol;
 - zorgen dat er voldoende deskundigen beschikbaar zijn die de beroepskrachten ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen uit het protocol;
 - regelmatig deskundigheidsbevordering aanbieden in het signaleren van kindermishandeling en werken met het protocol, zodat beroepskrachten kennis en vaardigheden op peil brengen en houden;
 - zorgen dat het protocol aansluit op de werkprocessen in de organisatie;
 - het protocol regelmatig evalueren en waar nodig actie ondernemen om de toepassing ervan te verbeteren;
 - afspraken maken over wat te doen als beroepskrachten door ouders in of buiten rechte worden aangesproken op de manier waarop zij het protocol toepassen.
- Eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van het protocol.
- Kennis hebben van aangiftebeleid bij politie.
- Doen van aangifte bij de politie.
- Onderhouden van mediacontacten.
- Onderhouden van juridische contacten.

Verantwoordelijkheden medewerkers en aandachtsfunctionaris kindermishandeling

- Kennis nemen van de inhoud van dit protocol en handelen volgens bijbehorend stappenplan.
- In staat zijn signalen die (kunnen) wijzen op kindermishandeling te duiden.
- Waken voor de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen.
- Onderhouden van eigen kennis en ervaring in het signaleren en handelen bij (vermoedelijke) kindermishandeling.
- Indien nodig overleggen wie contact opneemt met organisaties die betrokken zijn bij het kind.
- Indien nodig overleggen wie contact opneemt met “Veilig thuis” of de politie.
- Indien nodig overleggen wie verwijst naar professionele hulp of professionele hulp in gang zet.
- Toezien op zorgvuldig omgaan met de privacy van het betreffende gezin, waarbij rekening wordt gehouden met het privacyreglement van de school.
- Waarborgen continuïteit van onderwijs, zorg, kinderopvang.
- Het bestuur onverwijld in kennis stellen bij (vermoedens van) kindermishandeling door een medewerker van de instelling.
- Jaarlijks evalueren en bijstellen van de eigen werkinstructie.
- Overleg plegen met de aandachtsfunctionaris kindermishandeling bij signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling.
- Uitvoeren van afspraken die zijn voortgekomen uit het overleg met de aandachtsfunctionaris kindermishandeling, zoals observeren, een gesprek met de ouders, of contact opnemen met externe organisaties.
- Bespreken van de resultaten van deze stappen met de aandachtsfunctionaris.
- Schriftelijk vastleggen van alle aanwijzingen waaruit kan worden afgeleid dat een kind (mogelijk) wordt mishandeld.

Verantwoordelijkheden aandachtsfunctionaris kindermishandeling

- Actualiseren van informatie over kindermishandeling (en het protocol) en dit onderwerp regelmatig

- onder de aandacht brengen in de organisatie.
- Overleg plegen met de beroepskracht die zorgen heeft over een kind of ouder en denkt aan kindermishandeling.
 - Indien nodig andere beroepskrachten van de instelling bij het overleg betrekken.
 - Afspraken maken, taakverdeling en tijdspad vaststellen (wie doet wat wanneer).
 - Zorg dragen voor duidelijke afspraken over overdracht van gegevens en terugkoppeling.
 - Verslaglegging.
 - Informeren van de leidinggevende.
 - Periodiek (minstens eenmaal per jaar) evalueren van het protocol op werkzaamheid, zorgvuldigheid, volledigheid en zo nodig bijstellen van de eigen werkinstructie.

Formulier internoverleg bij signalen kindermishandeling

Beschrijf de gegevens zo zorgvuldig en objectief mogelijk. Kinderen vanaf 12 jaar en ouders van kinderen tot 16 jaar hebben recht op inzage en correctie van de gegevens.

Naam kind:

Geboortedatum:

Jongen / Meisje

Burgerservicenummer:

Deelnemers overleg:

A. Analyse van de situatie

1. Wat zijn de concrete signalen (van kind, ouder(s), omgeving) en wie signaleert dit?
2. Sinds wanneer worden de signalen opgemerkt? Door wie?
3. Waardoor is de zorg over deze situatie of het vermoeden van kindermishandeling ontstaan? Bij wie?
4. Delen anderen deze zorg of dit vermoeden? Zo ja, wie en waardoor?
5. Zijn er ook signalen van broers of zussen? Bij wie?
6. Welke vragen moeten beantwoord worden?
7. Hoe vaak en wanneer komen de signalen voor? Nemen de signalen toe in intensiteit of aantal?

B. Eerdere acties

1. Welke acties zijn al ondernomen? Door wie?
2. Wat is er al met de ouder(s)/het kind besproken? Door wie?

C. Actieplan

1. Welke acties zijn er nodig? Beschrijf ook hoe, wanneer, door wie en met welk doel de acties worden ingezet.

D. Terugkoppeling

Hoe, door wie, aan wie en wanneer worden bevindingen teruggekoppeld en vastgelegd?

E. Resultaten acties

Beschrijf per actie of deze uitgevoerd is, hoe het gegaan is en wat de uitkomsten zijn. Volg het stappenplan.

F. Verdere beschrijving gevolgde stappen.

Welke vervolgstappen worden wanneer en door wie genomen?

Dit formulier is ingevuld door (naam en functie):

Datum:

Licht Instrument Risicotaxatie Kindveiligheid (LIRIK) – Als PDF te gebruiken (G:\01 Beleidsprocessen\1.1 Schoolplan\Protocollen)

Nederlands
Jeugd
instituut

LIRIK	
Naam jeugdige/gast:	
Gebortedatum en sekse jeugdige:	☐ man ☐ vrouw
Datum:	Ingevuld door:

1. Huidige veiligheidssituatie

A. DIRECTE VEILIGHEID	
☐ Ernstige bedreiging door handelen/handelen ouder(s)/ primaire opvoeder(s):	
☐ ernstige kindermishandeling	
☐ onvoldoende bescherming	
☐ onvoldoende begeleiding	
☐ opvoeder niet beschikbaar	
☐ ouder(s) belemmeren zicht op/toegang tot jeugdige	
☐ Ernstige bedreiging door jeugdige zelf	
☐ Ernstige bedreiging door ander gezinslid/ derde, namelijk:	
Zijn er vermoedens of aanwijzingen dat de jeugdige op dit moment ☐ ja ☐ nee ☐ onbekend in een levensbedrigende situatie verkeert of fysiek in gevaar is?	
Toelichting:	

[https://www.nji.nl/nl/Producten-en-diensten/Licht-Instrument-Risicotaxatie-Kindveiligheid-\(LIRIK\)](https://www.nji.nl/nl/Producten-en-diensten/Licht-Instrument-Risicotaxatie-Kindveiligheid-(LIRIK))